

3 Sisälle suojautuminen

Kesken ruuanlaiton puhelimeen tuli viesti. Vai tuliko? Ihan outo kilahdus, tekstiviesti se ei ainakaan ollut. Tarkistin, ja se olikin 112 Suomi -sovelluksen viesti. Eihän sen sovelluksen pitänyt olla edes päällä... Silmiin osui sanoja: "VAARATIEDOTE... suojaudu sisätiloihin... sulje ilmanvaihto... seuraa tiedotteita..." Hetken raksutti, kunnes tajusin, että meidän asumme tuolla alueella, jota vaaratiedote koskee. Ihme ja kumma, silmiäni eteen tulivat yhtäkkiä ohjeet, joita en ollut nähnyt pitkään aikaan. "Hetkenä minä hyvänsä voi joutua suojautumaan", on taloyhtiön väestönsuojan hoitaja joskus varoitellut. No, saatiin kaikki tehtyä. Telkkari päälle – ruudun yläreunassa pyöri punainen vaaratiedote, samaa viestiä toistaen. Pari tuntia siinä meni, yksi silmä ikkunassa ja toinen telkkarissa kiinni. Ja välillä silmät olivat puhelimessa. Somessa kerrottiin valtavasta tulipalosta, sammutus käynnissä mutta vaikea tapaus. Ulkona oli ohutta, harmaata ja suhteellisen vaarattoman näköistä savua, mutta ei tullut mieleen mennä haistelemaan. Ikävä onnettomuus, mutta näköjään näitä sattuu.

3.1 Milloin sisälle suojautuminen on tarpeen?

Sisälle suojautuminen voi tulla tarpeeseen missä tahansa oloissa ja minä hetkenä hyvänsä. Syitä voi olla monenlaisia, eivätkä ne välttämättä liity suoranaisesti mihinkään häiriöön tai poikkeusolojen uhkaan. Yhteistä näillä tilanteilla on se, että ulkona oleskeluun liittyy jonkinlainen vaara ja sisällä on turvallisempaa.

Sisälle suojautuminen voi olla tarpeen esimerkiksi seuraavissa vaaratilanteissa:

- Tulipalo tai metsä/maastopalo, josta leviää terveydelle vaarallista savua
- Vuoto tai onnettomuus, jonka takia ilmassa on terveydelle vaarallista kaasua
- Laaja liikenneonnettomuus
- Kemikaalionnettomuus maantiellä tai rautatiellä
- Vaarallinen henkilö
- Ihmiselle vaarallinen karhu, susi tai muu eläin.

Koska tilanteet vaihtelevat, on tiedon saanti ja viranomaisten tapauskohtaisten ohjeiden noudattaminen erityisen tärkeää.

3.2 Mistä saa tiedon sisälle suojautumisen tarpeesta?

Tieto sisälle suojautumisen tarpeesta voi tulla seuraavilla tavoilla:

- vaaratiedote
- yleinen vaaramerkki
- suusanallinen määräys, jonka antaa pelastustoiminnan johtaja tai muu toimivaltainen viranomainen.

Sisälle suojaudutaan toki myös silloin, kun vaaran toteaa itse.

3.2.1 Vaaratiedote

Toimivaltainen viranomainen antaa *vaaratiedotteen*, kun väestöä on varoitettava henkeä tai terveyttä uhkaavasta vaarasta tai kun on vaara merkittävälle omaisuuden vaurioitumiselle tai tuhoutumiselle. Vaaratiedote voidaan antaa sisälle suojautumista edellyttävän vaaran lisäksi myös muun muassa saastuneesta vedestä. Vaaratiedote voidaan antaa myös, kun vaara on ohi.

Vaaratiedote annetaan aina suomeksi ja ruotsiksi sekä saamelaisalueilla myös saamen kielellä.

Vaaratiedote annetaan tilanteen mukaan yhdellä tai useammalla seuraavista tavoista:

- alueellisesti Yleisradion radiokanavilla ja useimmilla kaupallisilla radiokanavilla
- valtakunnallisesti televisiokanavilla YLE1, YLE2, YLE Teema, YLE Fem, MTV3, Nelonen ja Sub
- Yleisradion verkkosivuilla ja uutisvahtisovelluksessa
- Yleisradion teksti-tv:n sivulla 112
- viranomaisten verkkosivuilla <https://pelastustoimi.fi>, <https://poliisi.fi> ja <https://112.fi>
- 112 Suomi -mobiilisovelluksessa.

Viranomaiset, kuten hätäkeskuslaitos, poliisi ja pelastuslaitos, jakavat vaaratiedotetta myös sosiaalisen median kanavillaan, mutta ne eivät ole varsinaisia vaaratiedotteen jakokanavia. Moni media myös voi ottaa tiedotteen ja sen sisällön esille verkkosivullaan.

On suositeltavaa etsiä tieto tai tarkistaa se varsinaisesta lähteestä eli edellä listatuista. Erityisesti sosiaalisen median kohdalla tulee huomioida, että vaaratiedotteen sisältö voi vääristyä voimakkaastikin, kun sen sisältöön lisätään spekulatiota tai teorioita, jotka eivät perustu mihinkään. On myös mahdollista, että tilannetta käytetään hyväksi levittämällä tahallista vääristelyä tai muuta valheellista tietoa, jonka tarkoitus on horjuttaa yhteiskuntarauhaa ja heikentää varautumistamme.

Pelkästään verkkopohjaisten ratkaisujen varaan ei kannata jättäytyä; radio esimerkiksi toimii luotettavasti riippumatta siitä, kuinka moni sitä kuuntelee. Verkkosivujen kävijäkapasiteetti on rajallinen, ja vaikka viranomaisten sivujen kovaan käyttöön onkin varauduttu, palvelunestohyökkäykset tai tietoliikennehäiriöt ovat silti mahdollisia.

Seuraavassa on kolme vaaratiedotteen mallia esimerkin vuoksi:

Vaaratiedotemalleja

Esimerkki 1:

VAARATIEDOTE: Turku, keskusta 5.5.2012 kello 13.40. Terveydelle vaarallista savua ilmassa. Tulipalo Turun keskustassa. Alueen ihmisiä kehoitetaan pysymään sisätiloissa ja sulkemaan ilmanvaihto, sekä odottamaan tiedotetta vaaratilanteen päättymisestä. Varsinais-Suomen pelastuslaitos.

VAARATIEDOTE: Turku, keskusta 5.5.2012 kello 17.20. Vaaratilanne ohi. Tulipalon aiheuttama savu ei enää aiheuta vaaraa. Varsinais-Suomen pelastuslaitos.

Esimerkki 2:

VAARATIEDOTE: Tampere, Hervanta 1.5.2012 kello 15.00. Vaarallinen henkilö. Aseistautunut mies liikkuu Hervannan keskustan alueella. Alueella liikkumista kehoitetaan välttämään ennen kuin vaaratilanteen päättymisestä on tiedotettu. Pirkanmaan poliisilaitos.

VAARATIEDOTE: Tampere, Hervanta 1.5.2012 kello 17.00. Poliisi on ottanut vaarallisen henkilön kiinni ja vaaratilanne on ohi. Pirkanmaan poliisilaitos.

Esimerkki 3:

VAARATIEDOTE: Joensuu, Noljaakka 13.5.2012 kello 16.15. Saastunut juomavesi. Vettä ei saa käyttää. Vaaratilanteen päättymisestä tiedotetaan. Pohjois-Karjalan pelastuslaitos.

VAARATIEDOTE: Joensuu, Noljaakka 14.5.2012 kello 13.50. Vaaratilanne ohi. Vesi ei ole enää saastunutta. Pohjois-Karjalan pelastuslaitos.

Lähde: *Vaaratiedoteopas*, Sisäasiainministeriön julkaisu 1/2013.

3.2.2 Yleinen vaaramerkki

Yleinen vaaramerkki annetaan väestöhälyttimillä, joita on asennettu erityisesti taajamiin tai riskikohteiden läheisyyteen. Yleinen vaaramerkki on yhden minuutin pituinen nouseva ja laskeva äänimerkki. Nousevan jakson pituus ja laskevan jakson pituus on 7 sekuntia.

YLEINEN VAARAMERKKI

VAARA OHI -MERKKI

KOKEILUMERKKI

Kuva 10. Yleinen vaaramerkki, vaara ohi -merkki ja kokeilumerkki. Lähde: SPEK.

Väestöhälyttimillä voidaan usein myös antaa täydentäviä kuulutuksia. Lisäksi niillä annetaan vaara ohi -merkki, joka on minuutin mittainen, tasainen äänimerkki.

Yleisen vaaramerkin testaus

Yleistä vaaramerkkiä testataan valtakunnallisesti joka kuukauden ensimmäisenä arkimaanantaina kello 12.00. Testiääni on seitsemän sekunnin mittainen tasainen äänimerkki.

Yleinen vaaramerkki on tarkoitettu varoittamaan ulkona liikkuvaa väestöä. Jos ulkona liikkueensa kuulee yleisen vaaramerkin, tulee siirtyä sisätiloihin ja suorittaa KAIKKI muut sisälle suojautumisen toimenpiteet (ks. 3.3).

Yleiset vaaramerkit eivät kuulu sisätiloihin, eikä sellaisten väestöhälyttimien asentaminen olisi mahdollistakaan. Tämän vuoksi yhtä aikaa yleisen vaaramerkin kanssa annetaan aina eri kanavissa myös vaaratiedote (ks. 3.2.1), jotta sisätiloissakin saadaan tietoa vaarasta. Vaaratiedote on luonnollisesti yleistä vaaramerkkiä yksityiskohdaisempi ja antaa tarkempaa tietoa tapahtumista sekä lisäohjeita.

Poikkeusoloissa väestöhälyttimien kattavuutta on varauduttu laajentamaan tilapäisillä ja liikuteltavilla väestöhälyttimillä. Poikkeusoloissa ja väestönsuojien ollessa käytössä yleinen vaaramerkki tarkoittaa väestönsuojiiin suojautumista sisälle suojautumisen sijasta. Tätä kuitenkin edeltää laaja tiedottaminen sekä luonnollisesti määräykset väestönsuojien käyttöönotosta vähintään useita vuorokausia aiemmin.

3.3 Kuinka sisälle suojaudutaan?

Mikäli vaaratiedotteessa kehoitetaan suojautumaan sisätiloihin tai ulkona liikkueensa kuulee yleisen vaaramerkin soivan, tulee toimia viipymättä. Seuraaviin kaavioihin on kuvattu kiteytetysti toimenpideohjeet, kun saa vaaratiedotteen tai kuulee yleisen vaaramerkin soivan.

Kuva 11. Toiminta vaaratiedotteen saamisen jälkeen.

Kuva 12. Toiminta yleisen vaaramerkin kuulamisen jälkeen.

3.3.1 Minne suojaudutaan?

Sisälle suojautumisen ensimmäinen toimenpide on luonnollisesti sisätiloihin siirtyminen. Jos sattuu olemaan kotona tai kodin läheisyydessä, suojaudutaan tietysti omaan kotiin.

Kodin ulkopuolella liikkuesssa suojaudutaan lähimpään sopivaan rakennukseen. Kokoontumis- ja liiketilojen tulee varautua sisällä olevien asiakkaiden sekä myös ulkoa tulevien henkilöiden ohjeistamiseen esimerkiksi asiaskuulutus- ja henkilökunnan antamalla opastuksella. Nämäkin tulee kyseisen rakennuksen haltijan suunnitella pelastussuunnitelmissaan.

Jos ollaan ulkona eikä sisätiloihin siirtyminen ole mitenkään mahdollista, pyritään mahdollisen savun tai kaasun alta sivutuuleen ja siirrytään mahdollisimman korkealle, kuten mäen päälle. Suun edessä käytetään märkää vaatetta, ruohoa tai sammalta ja hengitetään sen läpi.

3.3.2 Kodin sisälle suojautuminen käytännössä

Taloyhtiön pelastussuunnitelmassa tulee olla ohjeet sisälle suojautumiseen ja kaikkiin sen vaiheisiin. Taloyhtiössä on hyvä varmuuden vuoksi levittää tietoa vaaratiedotteesta myös talon asukkaiden some- ja pikaviestikanavilla. Näistä asioista ja vastuullisesta tahosta on hyvä sopia etukäteen, ja ne tulee kirjata myös pelastussuunnitelmaan.

Ovien, ikkunoiden ja ilmanvaihdon sulkeminen

Ensimmäinen toimenpide sisälle siirtymisen jälkeen on ovien ja ikkunoiden sulkeminen sekä heti sen jälkeen ilmanvaihdon sulkeminen. Ilmanvaihto tulee sulkea aina, jos vaaratiedote sen mainitsee tai jos yleistä vaaramerkkiä on soitettu. Vaaratiedotteita seuraamalla saa yleisluontoisia ohjeita tarvittavista toimenpiteistä.

Taloyhtiökohtaisen ohjeistuksen tulee olla pelastussuunnitelmaan kirjattu ja asukkaille etukäteen viestitty, jotta suojautuminen on ylipäättänsä mahdollista. Ohjeistus voi olla vaikkapa seuraavanlainen:

MALLI: Sisälle suojautumista koskeva ohje taloyhtiön pelastussuunnitelmassa

SISÄLLE SUOJAUTUMINEN ULKOISEN ONNETTOMUUDEN UHATESSA

Kun on annettu yleinen vaaramerkki tai vaaratiedote

1. Suojaudu sisätiloihin. Huolehdi, että kaikki muutkin pysyvät sisätiloissa.
2. Sulje kodin ovet ja ikkunat.
3. Pysäytä ilmanvaihto. Rakennuksesta on pyrittävä tekemään mahdollisimman tiivis, ettei vaaraa aiheuttava kaasu, savu tms. pääse sisälle. [Tähän taloyhtiön ohjeistus: painike, huoneistokohtainen sulkuympäristö. – missä ja minkä näköinen; myös kuva esim. ko. painikkeesta]
4. Kuuntele ja noudata viranomaisten antamia tietoja ja ohjeita televisiosta tai radiosta.

Esimerkiksi tapa, jolla ilmanvaihto suljetaan, vaihtelee runsaasti kiinteistöstä riippuen. Jokaisen asukkaan tulisi kuitenkin tietää, miten ilmanvaihto tarvittaessa suljetaan. Ratkaisuksi ei käy ulkopuolisen tahon, kuten päivystävän kiinteistöhuollon, kutsuminen paikalle.

Vinkki!

Ilmanvaihto suljetaan yleensä

- *keskitetysti* esimerkiksi porraskäytäväkohtaisista hätäsulku-painikkeista, jotka ovat helposti kaikkien käytettävissä, tai
- *huoneistokohtaisesti*.

Jos taloyhtiössä on huoneistokohtaiset ilmanvaihtokoneet, jokaisen asukkaan tulee selvittää etukäteen, kuinka kone sammutetaan.